

การฝึกอบรมหลักสูตรกฎหมายประชาคมยุโรป

ณ มหาวิทยาลัยไลเดิน ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์

ระหว่างวันที่ ๑๖ ถึงวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗ จัดโดย สำนักงานศาลยุติธรรม

1. ผู้จัดอบรมหลักสูตรและความสำคัญของหลักสูตร

เนื่องด้วยอาเซียนมีเป้าหมายจะก้าวไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 (ค.ศ. 2015) ที่ประกอบด้วยสามเสาหลักได้แก่ การเมืองและความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคมและวัฒนธรรม วิสัยทัศน์ร่วมของผู้นำอาเซียนคือ การสร้างประชาคมอาเซียนที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง มีกฎเกณฑ์กติกาที่ชัดเจน และมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง การสร้างประชาคมที่มีความแข็งแกร่ง สามารถสร้างโอกาสและรับมือสิ่งท้าทายทั้งด้านการเมืองความมั่นคง เศรษฐกิจ และภัยคุกคาม รูปแบบใหม่ โดยให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีและสามารถประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้อย่าง สะดวกมากยิ่งขึ้น และประชาชนในอาเซียนมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ประเทศไทยเป็นหนึ่งใน ประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน สำนักงานศาลยุติธรรมมีวิสัยทัศน์กว้างไกลเห็นปัญหาและ ข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามกฏกติกาของประชาคมอาเซียนที่จะต้องมีความแตกต่างกันทั้งวัฒนธรรม ประเพณี กฎหมายของแต่ละประเทศสมาชิก จึงต้องพัฒนาความรู้ความสามารถให้แก่บุคลากร ศาลยุติธรรมโดยศึกษาประวัติ แนวความคิด ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ รวมทั้งปัญหาข้อขัดข้องต่าง ๆ ของประชาคมยุโรปซึ่งเป็นกลุ่มประเทศแรกที่มีการรวมตัวกันเป็นประชาคมยุโรป สำนักงาน ศาลยุติธรรมจึงประสานกับมหาวิทยาลัยไลเดิน (Leiden University) เป็นผู้จัดอบรมหลักสูตร “กฎหมายประชาคมยุโรป” เนื่องจากมหาวิทยาลัยไลเดินเป็นมหาวิทยาลัยที่ใหญ่อันดับต้น ๆ ของ ประเทศเนเธอร์แลนด์และมีชื่อเสียงด้านการศึกษากฎหมายมายาวนานและประเทศเนเธอร์แลนด์ ก็เป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกของ EU มหาวิทยาลัยจึงมีศาสตราจารย์ผู้เชี่ยวชาญกฎหมายของ EU หลายท่าน เช่น Prof.Piet Jan Slot Dr. Darinka Piqani Dr. Eric De Brabandere ซึ่งอาจารย์

บางท่านก็เคยมีประสบการณ์ทำงานเป็นที่ปรึกษากฎหมายให้แก่สถาบันของสหภาพ ยุโรป (European Union: EU) หรือเคยว่าความในศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรป (The European Court of Justice: ECJ)

EU เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มประเทศในทวีปยุโรป ซึ่งเริ่มต้นและมีพัฒนาการมาก่อน สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations: ASEAN) ซึ่งเป็นการรวมตัวของกลุ่มประเทศในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยต่างมีการร่วมมือกันทั้งด้านเศรษฐกิจและการค้าเป็นสำคัญ โดย EU มีตลาดเดียว (Single Market) ส่วน ASEAN มีเขตการค้าเสรี (Free Trade Area) ทั้งนี้ EU ก็ศึกษาถึง ASEAN ด้วยเช่นกัน เพราะ EU และ ASEAN ต่างก็พัฒนาความร่วมมือและความสัมพันธ์ต่อกัน แต่ขณะเดียวกัน EU ก็ยังใช้มาตรการ บังคับ (Sanctions) กับประเทศอื่นด้วย นอกจากนี้ EU ยังมีความเกี่ยวพันระหว่างกับประเทศอื่น และองค์กรอื่น เช่น สหประชาชาติ (United Nation: UN) และองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Treaty Organization: NATO)

ในส่วนของศาลยุติธรรมของประเทศสมาชิกของ EU นั้น เนื่องด้วยประเทศสมาชิก EU มอบอำนาจอธิปไตยบางส่วนให้แก่ EU ซึ่งถือเป็นอำนาจเหนือรัฐ ดังนั้น เมื่อเกิดข้อพิพาทระหว่างรัฐกับเอกชนแล้วซึ่งจะต้องใช้กฎหมายของ EU แล้ว ศาลภายในประเทศย่อมต้องบังคับใช้กฎหมาย ให้เป็นไปตามแนวที่ศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรปกำหนดและวางแนวทางไว้ด้วย นอกจากนี้ยัง มีการใช้วิธีระงับข้อพิพาททางเลือกอีก เช่น อนุญาโตตุลาการ

2. เนื้อหาหลักสูตร

2.1 กฎหมายสหภาพยุโรป และสถาบันต่าง ๆ ของสหภาพยุโรป

2.1.1 ความเป็นมาของการบูรณาการยุโรป

ภัยพิบัติที่ยุโรปได้รับจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทำให้ประเทศในยุโรปเสียหายอย่างมาก จึงเป็นเหตุผลสำคัญผลักดันให้เกิดการรวมตัวกันเสริมสร้างยุโรปให้กลับมายิ่งใหญ่อีกครั้ง

ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันการคุกคามจากคอมมิวนิสต์ที่อาจกลับมาอีกครั้ง รวมทั้งความต้องการสันติภาพถาวร ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย และเพื่อเป็นการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดการพัฒนา และร่วมมือสมานสามัคคี ทำให้ยุโรปมีเอกภาพต่อไป

จุดเริ่มต้นของการบูรณาการ เริ่มจากการจัดตั้ง ประชาคมถ่านหินและเหล็กกล้าแห่งยุโรป (The European Coal and Steel Community) โดยประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมัน ประเทศอิตาลี ประเทศเบลเยียม ประเทศเนเธอร์แลนด์ และประเทศลักเซมเบิร์ก ใน ค.ศ. 1950 โดยเป็นการนำเอาอุตสาหกรรมถ่านหินและเหล็กกล้าของทั้งหกประเทศมารวมกัน และมีองค์กรอิสระจากรัฐบาลของแต่ละประเทศเป็นผู้บริหาร ในลักษณะองค์กรเหนือชาติ (Supranational organization) เนื่องจากการบูรณาการทางเศรษฐกิจ ถือเป็นปัญหาใกล้ตัวของยุโรป และยังช่วยลดการระวางสงสัยทางการเมืองในขณะนั้นระหว่างประเทศยุโรปเป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการบูรณาการยุโรป คือ การจัดตั้ง “ตลาดร่วม ” (common market) อันเป็นการทำให้เกิดการเคลื่อนไหวอย่างเสรีของสินค้า บริการ เงินทุน และบุคคลระหว่างประเทศสมาชิก โดยการกำจัดอุปสรรค และกำหนดนโยบายร่วมกัน อันได้แก่

ก. อุปสรรคทางกายภาพ คือ กำจัดด่านชายแดนระหว่างประเทศ

ข. อุปสรรคทางภาษี คือ การขจัดความแตกต่างเรื่องภาษี และกำหนดให้ใช้อัตราภาษีเดียวกันทุกประเทศสมาชิก

ค. อุปสรรคทางเทคนิค คือ การขจัดความแตกต่างระหว่างมาตรฐานในสินค้า บริการ และวิชาชีพ ระหว่างประเทศสมาชิก ให้มีนโยบายร่วมกัน มาตรฐานเดียวกัน รวมทั้งการกำหนดนโยบายด้านการเงินร่วมกัน

และนับจาก ค.ศ. 1950 เป็นต้นมา การบูรณาการสหภาพยุโรป ก็ยังคงดำเนินต่อมาอย่างมั่นคงและต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน อันจะได้กล่าวถึงรายละเอียดต่อไป

2.1.2 สถาบันของสหภาพยุโรป

โครงสร้างและกระบวนการดำเนินงานของสหภาพยุโรปที่สำคัญ คือ

ก. คณะมนตรียุโรป European Council

ประกอบด้วย ประมุขหรือหัวหน้ารัฐบาลของประเทศสมาชิก มีหน้าที่กำหนด
แนวนโยบายและเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของรัฐสมาชิก มีสำนักงานอยู่ที่กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบล
เยียม

ข. คณะกรรมาธิการยุโรป European Commission

ประกอบด้วยกรรมาธิการ 28 คน ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากแต่ละประเทศสมาชิก มี
หน้าที่เสนอร่างกฎหมาย และเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของสหภาพยุโรป มีสำนักงานอยู่ที่กรุง
บรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม

ค. คณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป Council of Ministers หรือ Council of
European Union

ประกอบด้วยรัฐมนตรีที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลของประเทศสมาชิก มีหน้าที่
ร่วมกับรัฐสภายุโรป ในการพิจารณาตัดสินใจร่างกฎหมายที่คณะกรรมาธิการยุโรปเสนอ และปกป้อง
ผลประโยชน์ของประเทศสมาชิก มีสำนักงานอยู่ที่กรุงสตราสบูร์ก ประเทศฝรั่งเศส

ง. รัฐสภายุโรป European Parliament

ประกอบด้วยบุคคล ที่ได้รับการเลือกโดยตรงจากพลเมืองยุโรป มีหน้าที่ทำงาน
ร่วมกับคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป เป็นตัวแทนผลประโยชน์ของพลเมืองยุโรป

จ. ศาลยุติธรรมแห่งยุโรป European Court of Justice

ประกอบด้วยบุคคล ที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลของประเทศสมาชิก มีหน้าที่
ดูแลให้กฎหมายภายในของประเทศสมาชิกสอดคล้องกับ กฎหมายสหภาพยุโรป และเป็นตัวแทน
ผลประโยชน์ของสหภาพยุโรป มีสำนักงานอยู่ที่ประเทศลักเซมเบิร์ก

2.1.3 กฎหมายของสหภาพยุโรป

1. กฎหมายหลัก ได้แก่ สนธิสัญญาจัดตั้งประชาคมจำนวน 9 ฉบับ

ก. สนธิสัญญาจัดตั้งประชาคมถ่านหินและเหล็กกล้ายุโรป หรือสนธิสัญญาปารีส

1951 Treaty Establishing European Coal and Steel Community (Treaty of Paris)

ข. สนธิสัญญาจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจยุโรป หรือสนธิสัญญาโรม 1957 Treaty Establishing the Economic Community (Treaty of Rome)

ค. สนธิสัญญาจัดตั้งประชาคมพลังงานปรมาณู หรือยูเรตอม 1957 Treaty Establishing the European Atomic Energy Community (EURATOM)

โดยสนธิสัญญาทั้งสามฉบับข้างต้น ก่อให้เกิดประชาคมยุโรปใน ค.ศ. 1965 ได้มีการลงนามในสนธิสัญญารวมประชาคม

ง. สนธิสัญญาก่อตั้งประชาคมยุโรป 1965

จ. กฎหมายยุโรปตลาดเดียว 1986 Single European Act

เป็นสนธิสัญญาที่แก้ไขสนธิสัญญาก่อตั้งประชาคมเศรษฐกิจยุโรปหรือสนธิสัญญาโรม เป็นครั้งแรก อันเป็นการปูเส้นทางไปสู่การสร้างตลาดเดียวแห่งยุโรป

ฉ. สนธิสัญญาว่าด้วยสหภาพยุโรป หรือ สนธิสัญญามาสทริคท์ 1992 Treaty on European Union (Treaty of Maastricht)

เป็นสนธิสัญญาสร้างสหภาพทางเศรษฐกิจและการเงิน และสหภาพการเมืองซึ่งรวมกับการสร้างสถาบัน เสาหลักทั้ง ๓ สถาบัน ของสหภาพยุโรป คือ

เสาหลักที่ ๑ ประชาคมยุโรป

เสาหลักที่ ๒ นโยบายร่วมด้านต่างประเทศ และความมั่นคง

เสาหลักที่ ๓ ความร่วมมือด้านตำรวจและจัดการยุติธรรม

ข. สนธิสัญญาอัมสเตอร์ดัม 1997 Treaty of Amsterdam

เป็นการแก้ไขสนธิสัญญามาสทริคท์ โดยแก้ไขรายละเอียดทำให้เกิดความโปร่งใสมากขึ้น เช่น การเพิ่มอำนาจให้แก่รัฐสภายุโรปในการร่วมพัฒนาร่างกฎหมายกับคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป เป็นต้น

ค. สนธิสัญญานีซ 2001 Treaty of Nice

เป็นการปรับปรุงระบบการออกเสียงในคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป มีการกำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในรัฐสภายุโรป เพื่อเตรียมพร้อมเปิดรับสมาชิกใหม่เพิ่มอีก 10 ประเทศ ใน ค.ศ.2004

ง. สนธิสัญญาปฏิรูป หรือสนธิสัญญาลิสบอน 2007 Reform Treaty or Treaty of Lisbon

เป็นสนธิสัญญาที่ปรับปรุงโครงสร้างของสหภาพยุโรปใหม่หลายประการ ซึ่งมีการบัญญัติสนธิสัญญาลูก อีก 2 ฉบับ คือ

1. Treaty on European Union
2. Treaty on the Functioning of the European Union

โดยสนธิสัญญาลิสบอนนี้ มีสาระสำคัญในการลดอำนาจอธิปไตยบางส่วน โดยกำหนดว่า สหภาพยุโรปมีอำนาจเบ็ดเสร็จในเรื่อง

- (1) สหภาพศุลกากร
- (2) การออกกฎระเบียบด้านการแข่งขันของตลาดภายใน
- (3) นโยบายการเงิน สำหรับประเทศสมาชิก ที่ใช้เงินสกุลยูโร
- (4) การอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพทางทะเลภายใต้นโยบายร่วมด้านประมง
- (5) นโยบายการค้าร่วม

2. ความตกลงระหว่างประเทศ

คือ ความตกลงที่สหภาพยุโรป ทำกับประเทศนอกกลุ่ม หรือองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ

3. กฎหมายลำดับรอง

เป็นกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่สร้างขึ้นโดยสถาบันของสหภาพยุโรป หรือใช้เป็นกฎหมายรองจากสนธิสัญญาจัดตั้งประชาคม ได้แก่

(1) ข้อบังคับ Regulations

มีผลใช้บังคับกับประเทศสมาชิกทันที ไม่ต้องผ่านความเห็นชอบจากรัฐบาลของประเทศสมาชิก ไม่ต้องมีการนำไปบัญญัติเป็นกฎหมายภายในก่อน

(2) ข้อกำหนด Directives

เป็นแนวทางปฏิบัติ ที่ประเทศสมาชิกจะต้องนำไปดำเนินการจัดทำเป็นกฎหมายภายในของตนเอง ให้สอดคล้องกับข้อกำหนดที่สหภาพยุโรปออกใช้

(3) คำสั่ง Decisions

เป็นกฎเกณฑ์ที่มีผลใช้บังคับเฉพาะผู้ที่ระบุในคำสั่งเท่านั้น

(4) คำแนะนำและความเห็น

ไม่มีผลผูกพันและไม่มีสภาพบังคับ

4. กฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร

(1) หลักกฎหมายทั่วไป เช่น หลัก Legal certainty หลักความแน่นอน

หลัก Non-Discrimination หลักไม่เลือกปฏิบัติ หลัก Transparency หลักความโปร่งใส หลัก Abuse of Power หลักการใช้อำนาจโดยธรรม

(2) แนวจารีตประเพณีทางกฎหมาย

5. ความตกลงระหว่างประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป

2.1.4 กฎหมายสิทธิมนุษยชนของสหภาพยุโรป

สนธิสัญญาจัดตั้งประชาคมยุโรปเกือบทุกฉบับจะกล่าวถึงหลักกฎหมายสิทธิมนุษยชน เช่น ในสนธิสัญญาโรม 1957 กล่าวถึงหลักการรวมตัวของประชาคมยุโรป ต่างอยู่บนพื้นฐานหลักในเรื่องประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน

สนธิสัญญามาสทริคท์ 1992 ระบุในมาตรา 12 ว่า “สหภาพยุโรปตั้งอยู่บนพื้นฐานของค่านิยมที่ให้ความเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เสรีภาพ ประชาธิปไตย ความเสมอภาค หลักนิติธรรม และการเคารพสิทธิมนุษยชน รวมทั้งสิทธิของชนกลุ่มน้อย

สนธิสัญญา Lisbon 2007 ให้การรับรองว่า สหภาพยุโรปและสมาชิกมีการยึดมั่นในอุดมการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน ประชาธิปไตย และการปกครอง ภายใต้กฎหมาย และยังได้นำเอากฎบัตรแห่งสิทธิขั้นพื้นฐานของสหภาพยุโรป หรือ Charter of Fundamental Rights of the European Union 2000 มารวมบัญญัติไว้เป็นส่วนหนึ่งของสนธิสัญญาด้วย

โดยกฎบัตรแห่งสิทธิขั้นพื้นฐานของสหภาพยุโรป 2000 เป็นกฎเกณฑ์ที่ให้ความคุ้มครองสำหรับประชาชนพลเมืองยุโรป แบ่งออกเป็น 6 หมวด

1. หมวดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ Dignity
2. หมวดเสรีภาพ Freedom
3. หมวดความเสมอภาค Equality
4. หมวดภราดรภาพ Solidarity
5. หมวดสิทธิพลเมืองยุโรป Citizen's Right
6. หมวดสิทธิในกระบวนการยุติธรรม Justice

ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป The European Court of Human Rights

จัดตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1958 ตั้งอยู่ที่เมืองสตราสบูร์กส์ ฝรั่งเศส ตามอนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน 1950 (The European Convention of Human Right 1950)

ปัจจุบันมีสมาชิก 47ประเทศ ประกอบด้วยผู้พิพากษารวม 47 คน การนั่งพิจารณาคดีสามัญ มีองค์คณะ 7 คน ส่วนคดีประชุมใหญ่มีองค์คณะ 17 คน

เงื่อนไขในการฟ้องคดีในศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป คือ

1. ต้องมีการดำเนินคดีต่อศาลภายในประเทศ จนคดีถึงที่สุดแล้ว
2. ต้องนำคดีมาฟ้องภายใน 6 เดือน นับแต่วันที่คดีถึงที่สุด
3. ต้องอ้างว่าถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายฉบับใด ตามอนุสัญญามาตราใด

คำตัดสินของศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป ไม่มีผลเหนือศาลภายในประเทศสมาชิก และไม่มีผลบั่นทอนคำพิพากษาของศาลภายในประเทศสมาชิก แต่ประเทศสมาชิกมีหน้าที่ในการปรับปรุงกฎหมายภายในของตนให้สอดคล้องกับคำพิพากษาศาลสิทธิมนุษยชนต่อไป

2.1.5 ศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรป The European Court of Justice

เป็นสถาบันของสหภาพยุโรป ที่เกิดขึ้นโดยบทบัญญัติของสนธิสัญญาโรม 1957 และสนธิสัญญามาสทริกซ์ 1992 และมาตรา 19 แห่งสนธิสัญญาสหภาพยุโรป (Treaty on European Union)

ประกอบด้วยบุคคลที่เป็นผู้พิพากษาจำนวน 28 คน ที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลของประเทศสมาชิกทั้งหมด และมีหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ตีความกฎหมาย ตรวจสอบ และดูแลการให้สนธิสัญญาของสหภาพยุโรป กับยังมีหน้าที่ดูแลแก้กฎหมายภายในของประเทศสมาชิกให้สอดคล้องกับกฎหมายของสหภาพยุโรป มีสำนักงานตั้งอยู่ที่ประเทศลักเซมเบิร์ก

ศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรป ประกอบด้วย ผู้พิพากษา และผู้ช่วยผู้พิพากษา (Judge and Advocate General) ผู้พิพากษามีวาระตำแหน่ง 6 ปี และจะเลือกประธานขึ้นมา 1 คน มีวาระดำรงตำแหน่ง 3 ปี

คดีประชุมใหญ่หรือคดีสำคัญ จะใช้องค์คณะ 13 คน ส่วนคดีทั่วไปจะใช้องค์คณะ 3 คน หรือ 5 คน

นอกจากนี้ยังมีศาลอื่นด้วย คือ ศาลชั้นต้น (General Court) และศาลพิเศษ (the Specialized Court) เช่น ศาลกิจการพลเรือน (The Civil Service Tribunal)

คำตัดสินของศาลจะมีผลใช้บังคับในประเทศสมาชิกทั้งหมด โดยกฎหมายของสหภาพยุโรป จะมีผลใช้บังคับเหมือนกันทั้งสหภาพยุโรป

2.2 สหภาพยุโรปและเศรษฐกิจ

โดยทั่วไปการให้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ มีหลายลักษณะ พอสรุปได้ดังนี้

1. เขตการค้าเสรี (Free Trade Area) คือการยกเลิกภาษีศุลกากรและข้อจำกัดทางการค้าระหว่างสมาชิก เช่น เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) เขตการค้าเสรียุโรป (EFTA) เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA)
2. สหภาพศุลกากร (Customs Union) คือการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่พัฒนามาจากเขตการค้าเสรี มีการกำหนดอัตราภาษีศุลกากรในอัตราเดียวกันระหว่างสมาชิก ซึ่งมีผลต่อประเทศที่มีใช้สมาชิก
3. ตลาดร่วม (Common Union) คือ การเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ เงินทุน เทคโนโลยี และแรงงานระหว่างสมาชิกได้อย่างเสรี เช่น แรงงานของประเทศที่เป็นสมาชิกตลาดร่วมสามารถเข้าไปทำงานในประเทศสมาชิกอื่น ๆ ได้
4. สหภาพเศรษฐกิจ (Economic Union) คือ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่พัฒนามาจากตลาดร่วม สามารถเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตระหว่างสมาชิกได้อย่างเสรี มีการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจส่วนรวมระหว่างประเทศสมาชิก และมีการใช้เงินตราสกุลเดียวกัน
5. สหภาพเหนือชาติ (Political Union) เป็นการรวมกลุ่มกันทั้งเศรษฐกิจและการเมือง โดยประเทศสมาชิกประสานนโยบายเศรษฐกิจและการเมืองเข้าด้วยกัน

สหภาพยุโรปเป็นสหภาพเหนือชาติที่มีการให้ความร่วมมือกันด้านต่าง ๆ และมี ความก้าวหน้ากว่าความร่วมมือระหว่างประเทศใด ๆ ในโลก หากกล่าวโดยเฉพาะในความร่วมมือ ทางด้านเศรษฐกิจแล้ว หลักการประการสำคัญทางด้านเศรษฐกิจของสหภาพยุโรป และเป็นหลักการ ที่รัฐสมาชิกหรือรัฐที่ต้องการจะเข้าเป็นรัฐสมาชิกต้องปฏิบัติ คือ ต้องมีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม หรือระบบตลาด โดยวัตถุประสงค์หลักสองประการของการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community: EEC) ก่อนที่จะพัฒนาการมาเป็นสหภาพยุโรป คือ 1. การมี ตลาดร่วม (Single Market) และ 2. การมีสหภาพศุลกากรระหว่างรัฐสมาชิก (Customs Union) ตลาดร่วมเกี่ยวข้องกับการไหลเวียนหรือการเคลื่อนตัวอย่างเสรีของสินค้า ทุน คนและการบริการ ภายในสหภาพยุโรป (Four Freedoms of Europe) และสหภาพศุลกากรเกี่ยวข้องกับการใช้พิกัด ภาษีศุลกากรร่วมกันเกี่ยวกับสินค้าทั้งหมดที่เข้าสู่ตลาดร่วม เมื่อสินค้าได้เข้ามาในตลาดร่วมแล้ว รัฐสมาชิกไม่สามารถที่จะเรียกเก็บภาษีศุลกากร ภาษีอื่นใดหรือกำหนดโควตาการนำเข้าได้ ประเทศที่ไม่ใช่รัฐสมาชิกของสหภาพยุโรป เช่น ไอร์แลนด์, นอร์เวย์, ลิกเตนสไตน์ และ สวิสเซอร์แลนด์ เป็นสมาชิกของตลาดร่วมด้วย แต่ไม่ได้เข้าร่วมในสหภาพศุลกากรของสหภาพยุโรป การก้าวเข้าสู่การเป็นตลาดร่วมยุโรป คือ เป็นตลาดร่วมทางเศรษฐกิจ ทุกด้านไม่แค่การค้า แต่ตั้งเป้าให้ยุโรปเป็นเสมือนกับตลาดปัจจัยการผลิตขนาดใหญ่ เป็นตลาดการค้าขนาดใหญ่ เป็นพื้นที่การลงทุนขนาดใหญ่ โดยยกอุปสรรคต่าง ๆ ออกไป ซึ่งก็คือ เอากำแพงภาษีทั้งหมดออกไป เป็น “เขตปลอดภาษี” ทั้งนี้การขยายความร่วมมือตามข้อความคิดดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิต 4 ประการที่เสรี ภายใต้หลักการที่เรียกว่า Four Freedoms of Europe ไม่ถูกจำกัดโดยกฎเกณฑ์ของรัฐสมาชิก

ด้วยเหตุนี้เอง ภายใต้วัตถุประสงค์การรวมตัวเป็นตลาดร่วมยุโรป สนธิสัญญาก่อตั้ง ประชาคมยุโรป 1965 จึงได้วางนโยบายของการก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจไว้อย่าง เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นหลักการพื้นฐานให้ทุกประเทศคำนึงถึงในทุก ๆ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ

ของตนที่จะต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อหลักการดังต่อไปนี้ โดยหลักการดังกล่าวถูกบัญญัติใน สนธิสัญญา ก่อตั้งประชาคมยุโรป 1965 ส่วนที่ 3 : นโยบายประชาคม และถูกแก้ไขปรับปรุง จนเป็น สนธิสัญญา ก่อตั้งประชาคมยุโรป ฉบับแก้ไขปรับปรุง (Consolidated Version of the Treaty Establishing the European Community) และปัจจุบันหลักการใหญ่ของตลาดรวมอยู่ใน มาตรา 26 ของ Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU) และหลัก Four Freedoms of Europe ก็ถูกบัญญัติและขยายความใน TFEU เช่นกัน

1. การเคลื่อนย้ายเสรีของสินค้า (Free Movement of Goods) หมายถึง ภายในประเทศประชาคมด้วยกัน ต้องสนับสนุนให้การเคลื่อนย้ายของสินค้าเป็นไปโดยเสรี ทั้งสินค้า ที่ผลิตในประเทศสมาชิก และสินค้าที่ผลิตจากประเทศนอกกลุ่มแล้วถูกส่งมาขายยังประเทศใด ประเทศหนึ่งในสหภาพยุโรป เมื่อจะเคลื่อนย้ายไปประเทศอื่น ก็จะต้องเป็นไปโดยเสรี ตาม บทบัญญัติมาตรา 28 แห่ง TFEU

2. การเคลื่อนย้ายเสรีของคน หรือแรงงาน (Free Movement of Persons) หมายถึง โดยเน้นหลักการห้ามแบ่งแยกความแตกต่างของสัญชาติของประเทศสมาชิก ต้องได้รับการปฏิบัติโดยเท่าเทียมกัน ตามบทบัญญัติมาตรา 21 และมาตรา 45 ของ TFEU โดยมีมุมมองว่า คน แรงงานเป็นหนึ่งในปัจจัยการผลิตที่สำคัญ จึงจำเป็นต้องให้คนของประเทศสมาชิกประชาคม ยุโรปสามารถ เดินทางเข้าไปทำงาน ประกอบอาชีพหรือลงทุนในประเทศสมาชิกอย่างเสรี เช่น เดินทางระหว่างประเทศสมาชิกโดยไม่ต้องขอวีซ่า การลดข้อจำกัดในเรื่องใบอนุญาตการทำงาน

3. การเคลื่อนย้ายเสรีของบริการ (Free Movement of Services) เมื่อคนสามารถ เคลื่อนย้ายเสรีได้แล้ว ก็มีความจำเป็นที่จะต้องให้การบริการมีความเป็นเสรีมากขึ้น เช่น การ ให้บริการของรัฐต่อประชาชนจะต้องไม่จำกัดว่าเป็นคนชาติของตนเท่านั้น มิฉะนั้นแล้วเวลาคนของ รัฐเอไปลงทุนทำธุรกิจในประเทศอื่น แล้วเกิดเจ็บป่วย จำเป็นต้องได้รับสวัสดิการการรักษาจากรัฐ ซึ่งขณะนั้นตนอยู่อาศัยในประเทศอื่น ถ้ารัฐอื่นแบ่งแยกความแตกต่างในการให้บริการเพราะเหตุไม่ได้เป็น

คนชาติสุดท้าย คนชาติอื่นก็จะรู้สึกไม่ยากเข้าไปลงทุน หรือทำงานในรัฐปี เพราะหากตนเกิดปัญหาแล้ว ก็อาจจะไม่ได้รับการช่วยเหลือได้ทันการ ในแง่ของเอกชน การเคลื่อนย้ายเสรีด้านบริการ เช่น เรื่องการเงิน ธนาการ อุตสาหกรรม จำเป็นที่จะต้องให้เอกชนสามารถเข้าไปเปิดกิจการในประเทศในกลุ่มประชาคมด้วยกันได้โดยเสรีมากยิ่งขึ้น เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 49 และมาตรา 56 ของ TFEU

4. การเคลื่อนย้ายเสรีของทุน (Free Movement of Capital) หมายถึง มาตรการใด ๆ ที่เป็นการจำกัดการเคลื่อนย้ายทุน ไม่ว่าจะเป็น เงิน หรือทรัพย์สินอื่นใด ระหว่างประเทศสมาชิกด้วยกันเอง หรือระหว่างประเทศสมาชิกกับประเทศนอกกลุ่มจะกระทำมิได้ ด้วยเหตุผลที่สามารถอธิบายได้ กล่าวคือ หากต้องการให้การค้าการลงทุนเป็นไปได้โดยเสรี คน นักลงทุน สามารถเดินทางเข้าไปลงทุนอีกประเทศได้โดยเสรี แต่กลับไม่สามารถเคลื่อนย้าย นำพาเงินทุน ทรัพย์สินของตนไปด้วยได้โดยเสรี คือ อาจจะถูกมาตรการกีดกันทางอ้อมโดยเก็บภาษีจากทรัพย์สิน เป็นไปตามมาตรา 63 แห่ง TFEU

สหภาพทางการเงิน (Monetary Union)

การใช้สกุลเงินเดียวกลายเป็นเป้าหมายอย่างเป็นทางการของประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (EEC) ในปี 1969 แต่เพิ่งจะมีผลผูกพันทางกฎหมายภายหลังสนธิสัญญามาสทริกซ์ในปี 1993 ที่รัฐสมาชิกได้ผูกพันตามกฎหมายที่จะเริ่มต้นใช้สกุลเงินร่วมกันภายในวันที่ 1 มกราคม 1999 แต่การใช้เงินสกุลยูโรร่วมกันนับจากวันดังกล่าวยังคงเป็นเพียงสกุลเงินที่ใช้ทางบัญชีจนกระทั่งถึงวันที่ 1 มกราคม 2002 จึงเริ่มมีการใช้ธนบัตรและเหรียญยูโรในเขตประเทศที่ใช้เงินยูโรหรือยูโรโซน (Euro Zone) ซึ่งตอนนั้นประกอบด้วย 12 รัฐสมาชิก ปัจจุบัน ยูโรโซนได้ขยายตัวจนมี 18 รัฐสมาชิกโดยสมาชิกล่าสุด คือ ลัตเวีย ซึ่งเข้าร่วมเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2014 รัฐสมาชิกของสหภาพยุโรปยกเว้นเดนมาร์กและสหราชอาณาจักรมีความผูกพันตามกฎหมายที่จะต้องใช้เงินยูโร เงินยูโรถูกออกแบบมาเพื่อส่งเสริมในการสร้างตลาดร่วม เช่น ช่วยให้การเคลื่อนย้ายเสรีของคนและ

สินค้าเป็นไปได้สะดวกยิ่งขึ้น ขจัดปัญหาอัตราแลกเปลี่ยน ทำให้เกิดความโปร่งใสของราคา การสร้างตลาดการเงินเดียว เสริมสร้างเสถียรภาพด้านราคาและส่งเสริมให้เกิดอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ ทำให้เกิดสกุลเงิน ที่เป็นสากลระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นสัญลักษณ์ของการรวมกลุ่มทางการเมือง โดยนับตั้งแต่เปิดตัว เงินยูโรได้กลายเป็นสกุลเงินสำรองอันดับสองของโลกรองจากดอลลาร์สหรัฐ เงินยูโรรวมทั้งนโยบายทางการเงินของรัฐสมาชิกที่ใช้เงินยูโรอยู่ภายใต้การควบคุมของธนาคารกลางยุโรป (European Central Bank) ซึ่งเป็นสถาบันของสหภาพยุโรป

3. การศึกษาอบรม

ประกอบด้วยผู้ดูแลคณะ ๔ ท่าน ผู้เข้ารับการอบรม ๓๐ ท่าน โดยมีท่านอาจารย์ไสลเกษ วัฒนพันธุ์ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกาเป็นประธานนำคณะผู้พิพากษาซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาศาลฎีกา ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลอุทธรณ์ และผู้พิพากษาศาลชั้นต้น เข้ารับการอบรมโดย มหาวิทยาลัยไลเดิน มอบหมายให้ คณบดี Prof. Rick Lawson เป็นประธานพิธีเปิดการศึกษาอบรมและกล่าวให้การต้อนรับ คณะนักศึกษา

มหาวิทยาลัยไลเดิน มีสถานที่ตั้ง ๒ แห่ง คือที่เมืองไลเดิน และที่กรุงเฮก เหตุที่มีสาขาที่กรุงเฮกเพราะที่กรุงเฮกเป็นสถานที่ตั้งของหน่วยงานราชการจำนวนมาก รวมทั้งเป็นที่ตั้งศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

สัปดาห์แรกเรียนที่มหาวิทยาลัยไลเดิน เมืองไลเดิน ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเก่าแก่มีอาคารที่สวยงามสถาปัตยกรรมที่สวยงาม เมืองไลเดินมีประชากรเพียง ๑ แสนคนเศษ มีความสงบร่มเย็น ประชาชนมีอัธยาศัยยิ้มแย้มแตกต่างจากกรุงเฮกซึ่งเป็นที่ตั้งของหน่วยงานราชการจะมีประชาชนอยู่อาศัยจำนวนมาก การเดินทางจากเมืองไลเดินไปกรุงเฮกโดยรถไฟใช้เวลาประมาณ ๑๕ นาที เท่านั้น สัปดาห์ที่สองเรียนที่กรุงเฮก อาคารเรียนตั้งอยู่ใจกลางกรุงเฮกติดกับสถานีรถไฟและห้างสรรพสินค้า ได้รับความสะดวกสบายอย่างมาก

เนื้อหาของการบรรยายของบรรยาย เริ่มต้นตั้งแต่ประวัติความเป็นมาของยุโรปและสาเหตุที่ต้องมีการรวมกันเป็นประชาคมยุโรป ข้อขัดข้องภายหลังจากที่รวมตัวกันแล้ว ท่านอาจารย์ได้ยกตัวอย่างคดีหลาย ๆ คดีที่ศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรปมีคำพิพากษาและเป็นเหตุให้ศาลยุติธรรมของแต่ละรัฐสมาชิกจะต้องปฏิบัติตามแนววินิจฉัยดังกล่าว รวมทั้งผลของการไม่ปฏิบัติตาม ต่อมาวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๗ ภาคเช้า มหาวิทยาลัยไลเดินจัดให้คณะผู้เข้ารับการอบรมศึกษาดูงานที่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice : ICJ) ซึ่งตั้งอยู่ที่กรุงเฮก มีวิทยากรบรรยายถึงที่มาและการจัดตั้งศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ การเลือกประธานศาล มีวาระดำรงตำแหน่ง ๓ ปี และไม่สามารถได้รับการเลือกให้เป็นประธานอีก นำคณะชมห้องพิจารณาคดี ห้องปริกษาคดีและเตรียมตัวก่อนขึ้นนั่งพิจารณาของผู้พิพากษา ในที่ทำการศาลยุติธรรมระหว่างประเทศยังมีอีกองค์กรหนึ่งที่มีความสำคัญคืออนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ ที่มีหน้าที่ระงับข้อพิพาทมีการทำงานอิสระแยกต่างหากจากศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ กลางวันมีการเลี้ยงอาหารไทยที่ภายใต้อาคารที่ทำการศาลชั้นใต้ดิน โดยเป็นอาหารอร่อยที่ตกแต่งสวยงาม และมีรสชาติถูกปากคนไทยเสิร์ฟพร้อมไวน์แดง นับว่าเป็นบรรยากาศที่ยอดเยี่ยม ภาคบ่าย ดูงานที่ศาลอาญาระหว่างประเทศ (International Criminal Court : ICC) ซึ่งตั้งอยู่ที่กรุงเฮก เช่นกัน การเข้าไปภายในอาคารศาลมีระบบการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวดมาก ตรวจค้นตัวอย่างละเอียด เมื่อเข้าไปด้านในแล้วก็ต้องนำกระเป๋าสัมภาระไปเก็บไว้ในล็อกเกอร์โดยมีเจ้าหน้าที่ติดตัวไปและทางศาล นำคณะไปดูการพิจารณาคดี ผู้ที่มาดูการพิจารณาคดีจะต้องนั่งดูอยู่ด้านนอกห้องพิจารณาโดยมองผ่านกระจกเข้าไปในห้องพิจารณาและที่สำคัญคือสำหรับพยานที่อยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน จะไม่สามารถมองเห็นพยาน แม้แต่เสียงที่พยานเบิกความก็มีการแปลงเสียงไม่ให้ผู้อื่นจำเสียงได้ อันเป็นการคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน โดยเฉพาะการดูงานที่ศาล ICC คณะผู้เข้ารับการอบรมได้รับการต้อนรับจากท่านประธานศาล ทำให้ทราบว่าปัจจุบันท่านประธานศาลเป็นคนประเทศเกาหลีใต้ซึ่งเป็นชาวเอเชียเช่นเดียวกับพวกเรา และมหาวิทยาลัยไลเดินยังจัดหาไกด์

พาคณะนำชมเที่ยวกรุงเฮก ส่วนในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์มหาวิทยาลัยไลเดนก็ยังจัดให้คณะผู้เข้ารับการอบรมได้ศึกษาคุณภาพประเทศของประเทศเนเธอร์แลนด์ คุณงานสถานที่ผลิตชีส รองเท้าไม้ คุณสถานที่ที่ตั้งกั้นอยู่จำนวนมากซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของประเทศเนเธอร์แลนด์ และเยี่ยมชมประเทศเบลเยียมซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศเนเธอร์แลนด์อีกด้วย

4. ประโยชน์ที่สามารถนำไปปรับใช้กับการทำงาน

การศึกษาเหตุผลทางประวัติศาสตร์ เช่น สงครามโลก วิกฤตเศรษฐกิจที่ผ่านมา ทำให้ประเทศสมาชิกที่ให้ความร่วมมือโดยไม่เต็มรูปแบบ และทำให้ของประเทศที่ไม่ใช่สมาชิกและองค์กรอื่น แสดงให้เห็นว่าการรวมตัวของกลุ่มประเทศต่าง ๆ ย่อมไม่ใช่เพื่อเศรษฐกิจและการค้าเพียงอย่างเดียว แต่ยังคงมีเรื่องการเมืองระหว่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้องอีกด้วย จากการศึกษาพบว่ายังคงมีประเทศสมาชิก EU บางประเทศที่อยากออกจากการร่วมเป็นประเทศสมาชิกเพราะประเทศเหล่านั้นสูญเสียประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากกว่าที่จะได้รับจากการเข้าร่วม เช่นการถูกกำหนดให้ใช้อัตราภาษีเดียวกัน ปัญหาจากแรงงานที่ไม่มีคุณภาพหลังไหลเข้ามาภายในประเทศ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ประเทศในกลุ่ม ASEAN จะต้องพิจารณาอุปสรรคและข้อขัดข้องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใน EU เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาความร่วมมือของ ASEAN ว่าจะต้องมีความชัดเจนในเรื่องขอบเขตและระดับของความร่วมมือและอำนาจหน้าที่ของสถาบันต่าง ๆ ใน ASEAN เพื่อให้สามารถร่วมกันขจัดปัญหาและอุปสรรคได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป และในส่วนของศาลยุติธรรมภายในประเทศเองย่อมต้องเข้าใจเหตุผลความเป็นมาและเจตนารมณ์ของข้อตกลงระหว่างประเทศเพื่อให้สามารถตีความปรับใช้กฎหมายให้เกิดความยุติธรรมอย่างสูงสุดต่อไปโดยเฉพาะคำว่าอำนาจเหนือรัฐ เนื่องจากแต่ละประเทศต่างก็มีอำนาจอธิปไตยของตนเองการจะยอมรับข้อตกลงระหว่างประเทศมาใช้บังคับเหนือกฎหมายภายในของรัฐจะกระทำได้เพียงใดและเมื่อเกิดความขัดแย้งกันองค์กรใดจะเป็นผู้ชี้ขาดข้อพิพาทเหล่านั้นซึ่งเป็นเรื่องที่น่าศึกษาไม่น้อย